

Slovenský študentský časopis

TRAF!

Ročník 5 | Číslo 9 - 10 | Jún 2014

V labyrinte
knižnic

60 rokov
Filozofickej fakulty

ISSN 2334-9204

Virtuálna knižnica

Výskum digitalizácie kníh a knižničný systém v slovenských vojvodinských knižniciach

Tento výrok známeho rímskeho filozofa sa traduje tisíce rokov tak ako kniha. Na staré knihy sa väčšinou zabúda; neustále vznikajú ďalšie knihy, s novým obsahom a súčasnou tematikou, ktoré sa menia súčasne s rozvojom celej spoločnosti. Akú hodnotu má kniha v živote človeka a koľko pozornosti jej súčasný čitateľ venuje, zistili študenti slovenčiny pri výskume knižničného systému a procesu digitalizácie kníh v slovenskom vojvodinskom prostredí.

Cieľom tohto výskumu bolo zistiť rozmach digitalizácie knižných publikácií v slovenských obecných knižniciach vo Vojvodine, ako aj počet digitalizovaných kníh, pozitíva a negatíva tohto spôsobu práce. Chceme tiež priblížiť prácu s elektronickými knihami a porovnať čítanie mladých ľudí v minulosti a dnes.

Nedávno sa v dennej tlači písalo o knižniciach v budúcnosti, ktoré očakáva radikálna zmena v systéme práce. Predpokladá sa, že verejné knižnice budú možné navštevovať iba s členskou kartou a uvádza sa príklad verejnej knižnice v San Antoniu (v hodnote 2,3 milióna dolárov), ktorá má namiesto kníh elektronický systém. Zdroje uvádzajú, že vďaka nemu navštívilo túto knižnicu viac ako 100 000 čitateľov v prvom roku

od jej založenia. Digitalizované knižnice existujú v študentskom areáli v USA už niekoľko rokov a ako také sa zaraďujú ku knižniciam fungujúcim bez tlačenej materiálu. Bezpochyby možno konštatovať, že tento svetový trend migruje aj do nášho prostredia a je len otázkou času, kedy sa naplno prejaví. Prostredníctvom niekoľkomesačnej skúsenosti sa tiež zistilo, že takýmto tablet systémom sa rýchlo zabudlo na poškodené knihy, nevrátené knihy, roztrhané obálky alebo dokonca stratené a nenahradené knihy v starých knižniciach, tieto problémy už nejstávajú. Ďalšou prednosťou digitalizovaných

„Izba bez kníh je ako telo bez duše.“ (M.T. Cicero)

kníh je využívanie omnoho menšieho priestoru na ich uskladnenie, na rozdiel od tlačenej kníh, ktoré si vyžadujú police a vitríny.

Pre niektorých čitateľov sú tieto novinky sladkou púťavou výzvou, iní zase cítia nostalgiu za tou veľkou miestnosťou, kde vládne kráľovstvo slov vo farebných škatulkách, pravidelne naukladaných na policiach. Pri výskume slovenských knižníc v našom prostredí sme zistili, že digitalizácia ako proces je ešte stále takmer neznámym pojmom. Tunajšie obecné knižnice majú v priemere 350 členov (niektoré aj viac), z toho okolo 70 % čitateľov tvoria študenti a žiaci. 90 % oslo-

vených knižníc sa vyjadriло, že nemajú digitalizované knihy a za príčinu daného stavu väčšinou pokladajú nedostatok finančných prostriedkov a absentujúcich podmienok na digitalizáciu. Nájdu sa aj takí, ktorí digitalizáciu nepokladajú za možnosť zlepšenia práce knižnice. Knižnice, ktoré sú digitalizované, uvádzajú pozitíva elektronického spôsobu práce, ako je prístupnosť kníh širšej verejnosti, rýchly prístup k informáciám a knižničným obsahom, ušetrenie skladovacieho priestoru (fyzická neprítomnosť publikácie), ďalej nie je potrebná dochádzka do knižnice a čitatelia môžu čerpať informácie z rôznych oblastí a prostredí. Zazneli však aj obavy z technického zlyhania knižničného elektronického archívu a ďalším nedostatkom elektronických kníh je ich náročnosť z hľadiska zrakového vnímania. Knihovníci sa procesom digitalizácie necítia ohrozenými zamestnancami a 90 % z nich sa neobáva straty pracovného miesta, čo je dnes háklivou, ale častou témou a veľkým problémom v spoločnosti. Na otázku, či si myslia, že slovenské knižnice v porovnaní so srbskými knižnicami v našom prostredí zaostávajú, 50 % oslovených odpovedalo, že srbské knižnice sú

podľa ich mienky v popredí. Ukázalo sa, že okolo 70 % čitateľov si z obecných knižníc vypožičiava najmä umeleckú literatúru a len 30 % čitateľov si vypožičiava vedecké štúdie, monografie, časopisy a iné publikácie. 45 % knižníc obsahuje počítače aj pre čitateľov. Pokročilá technológia má veľký vplyv nielen na súkromný život jednotlivca, ale zasahuje aj verejné a lokálne knižnice, kým obecné slovenské knižnice zatiaľ, žiaľ, nemajú vhodné prostriedky na realizáciu tohto virtuózneho procesu.

Jeden známy filozof povedal, že niektoré knihy sú nezaslúžene zabudnuté, žiadna však nie je zapamätaná nezaslúžene. Zostáva nám iba dúfať, že si túto skutočnosť uvedomia aj budúce generácie čitateľov a tak bez ohľadu na spôsob, akým je kniha podaná, im utkvie v pamäti to najlepšie z beletrie.

V Austine mestská vláda buduje knižnicu v hodnote 120 miliónov dolárov, ktorá bude otvorená v roku 2016. Čím sa môže Vojvodina pochváliť v najbližšej dobe? Nechajme sa prekvapiť.

Aneta Lomenová, 4. ročník

Čo (ne)vieme o knižniciach

Knižnice v stredoveku majú so súčasnými knižnicami spoločné iba to, že boli zbierkami kníh a centrom vzdelania. Knižnicu si dnes asi väčšina z nás predstaví ako regály, na ktorých sú poukladané knihy. Vďaka Gutenbergovmu vynálezu (mechanickej kníhtlače) existuje súčasná podoba knihy, ktorá sa diametrálne líši od jej stredovekej formy. Knihy predstavovali hlinené tabuľky alebo papirusové či pergamenové zvitky, ktoré boli uložené na stojanoch alebo vložené do hlinených a rákosových obalov. V dnešnej dobe majú do knižnice prístup všetci a cena knihy je prístupná pre každého. Kedysi však mohol do knižnice vojsť len panovník, prípadne bol tento priestor prístupný pre skupinu učencov. Keďže kniha bola drahá, vlastniť ju mohli iba najbohatší občania.

Najväčšie knižnice v antickom období, čiže v staroveku, boli v Alexandrii, Efeze a v Pergamone.

Veľký význam mala najmä Alexandrijská knižnica, najbohatšia a najväčšia zbierka kníh vo vtedajšom svete. Predpokladá sa, že bola založená v 3. stor. p. n. l., za vlády Ptolemaia I. Sótéra (305 p. n. l. – 282 p. n. l.), múdreho panovníka, ktorý sa usiloval nastoliť roky mieru. Ptolemaios bol nielen inteligentný a veľký vojvodca,

ale aj všestranný vládca a tvorca diela *Dejiny Alexandra Veľkého*. Na svoj dvor zavolał jedného z najlepších učencov, Démétria z Faléra, ktorý navrhol, aby sa v Alexandrii založila univerzita, a stal sa jej prvým riaditeľom.

Centrom Alexandrie bol chrám Múz, čiže Museion (lat. museum), vedecká inštitúcia, ktorú zriadil na radu Démétria z Faléra Ptolemaios I. Lenže univerzita bez knižnice je ako kráľovstvo bez kráľa, preto Démétrios mal za úlohu vybudovať i zbierku kníh.

V tejto „svätyni múz“ sa nachádzala malá zoo, záhrada, veľká konferenčná miestnosť a dokonca tu bolo aj laboratórium. Miestnosti, vytvorené pre knižnicu,

boli najdôležitejšie z celej inštitúcie. Ptolemaios I. podporoval knižnicu celé roky, dával veľké sumy na nákup kníh z Grécka, Perzie, Indie a z kultúr iných krajín, aj keď preferoval grécke umenie.

Knižnica mala veľký fond kníh: 200 000 zvitkov počas panovania Ptolemaia I., 400 000 počas Ptolemaia II., 700 000 kníh vlastnila v období Juliusa Caesara, 900 000 počas vlády Marca Antonia, ktorý dal 200 000 zvitkov preniesť do Alexandrie z Pergamskej knižnice.

Knižnica bola niekoľkokrát zničená, prvý raz v roku 47 p. n. l., keď ju Caesar zapálil. Neskôr knižnicu zničili kvôli náboženským problémom. V roku 1960 bola knižnica obnovená, niekdajšiu slávu však už nedosiahla.

Významná bola tiež Pergamská knižnica, vytvorená v antickom gréckom meste Pergamone. Stavbu knižnice začal Attalos I. a ukončil ju Eumenes II. v roku 170 p. n. l.. Knižnica obsahovala 200 000 papyrusových zvitkov a bola druhou najväčšou zbierkou na svete. Mala štyri miestnosti a hovorí sa, že vynikla vďaka Ptolemaiovi V. Epifanovi (205 – 185 p. n. l.). Pergamská knižnica bola ozdobená krásnymi sochami, pred ňou stála socha bohyně Athény, vysoká 3, 10 m, ktorá sa dnes nachádza v Pergamskom múzeu v Berlíne. Celý fond knižnice nechal Marcus Antonius previezť do Alexandrie, ako dar kráľovnej Kleopatre. Týmto spôsobom chcel nahradiť škodu, ktorú spôsobil G. J. Caesar.

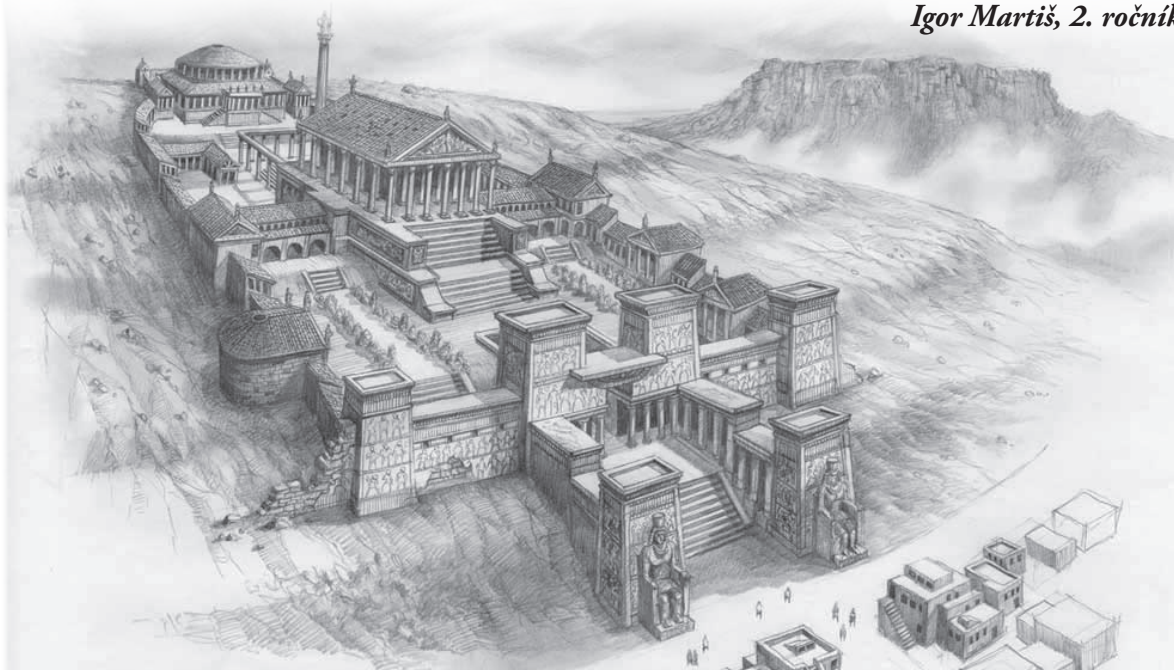
Nepochybne dôležitá je i Celsova knižnica, ktorá sídlila v Efeze, v blízkosti Sulcusa v Turecku, stavaná v rokoch 114 n. l. – 125 n. l. Tvorit' ju začal rímsky senátor Tiberius Julius Celsus Polemaeanus a ukončil ju jeho syn, rímsky konzul Galius Julius Aquilia. Knižnica obsahovala 12 000 zvitkov.

Knižnica je 23 m dlhá a 17 m vysoká. Pred jej schodmi stoja 4 ženské sochy, ktoré predstavujú múdrosť (Sofia), rozhodnutie (Arete), rozsudok (Ennoia) a odbornosť (Episteme).

Dúfam, že si generácia, ktorá príde po nás, uvedomí, prečo starovekí múdri ľudia nad hlavným vchodom do Alexandrijskej knižnice napísali „Nemocnica duše“. Knižnica totiž aj dnes nám všetkým lieči alebo by aspoň mala liečiť – dušu.

Igor Martiš, 2. ročník

Pouličné kníhkupectvo s Ernstom Blochom a Cliveom Barkerom

Knihy sa vynášajú na ulicu, kde sa vršia alebo vyskytujú Kojedinele medzi inými nepotrebnými vecami. Rozhádzané náhodne alebo zámerne poukladané, spolu tvoria konglomerát epizód zo životov ich majiteľov. Všetky sú demokraticky rovnaké a od zodraného asfaltu ich delí kus nylónovej fólie. Jej intelektuálne veličenstvo, kniha, sa priatelí s hmotou nesúrodých predmetov, pri nej leží do-driapaná topánka, navždy odtrhnutá od svojho páru. Ďalej je tu počítačová klávesnica, nositeľka redukovanej abecedy či hodinky zaznamenávajúce nepresný čas. Nad nimi sa vznáša stolička bez nohy a iný telesne postihnutý nábytok. Ozajstné divadielko vyliezlo z kontajnera a rozprestrela sa pod nohami okoloidúcich. Krdel' zoskupený právom byť vymenený za peniaze. Papier, plastika, drevo či oceľ v stovkách foriem číhajú na svojich budúcich majiteľov.

Kopu artiklov viaže poriadok. V každom obchode sú produkty zoradené po poriadku. Literatúra predstavuje osobitý celok, v ktorom pornografické čítanie, marxizmus a trash lifestyle časopisy vypĺňajú najväčšiu časť knižných artiklov. Biografia J. B. Tita svojou sedemzväzkovou hmotou oddeľuje obrázkové knihy pre deti od obrázkových kníh pre staršie deti a dospelých.

Predavač predsa pozná etické bariéry a má aj vkus. Je majiteľ pouličného kníhkupectva a vlastní aj vedľajší obchod. Napriek tomu jeho chudobné curriculum vitae obsahuje ukotvený, ukonaný, utišený. Menom priezviskom nedôležitý. Knihovník je uzavretý vo svojom ubitom bytí, dusiť sa v ničnerobení celé predpoludnia preňho nepredstavuje žiadnu záťaž. Iného východiska niet. Nirvánu občas preruší študent s úzkou hlavou vyrastenu spoza okuliarov s tučným rámom, ktorý sa usiluje zistiť, akým

právom marxistický teoretik Ernst Bloch sedí v spoločnosti nahých lesbičiek.

Je to vedomá narážka na splyvanie filozofickej literatúry s politickým systémom v období šírenia socializmu? Či pre ňu treba odsúdiť ľavicového teoretika Ernsta Blocha, pre trampoty neslychaného spoločenského zriadenia? Nech sa tu potí nemecký autor, veď aj tak jeho utopistický názor zavrhol realita, pretáča sa v hlave študenta.

Predavač sa mohol iba bezvýrazne pozrieť na zapýrenú dioptrickú postavu. Nevie o žiadnej utopistickej teórii, chcel len oddeliť pestrofarebné od jednofarebného, od kašičkou zašpinených obrázkových kníh.

Sledovanie osudu knihy by otvorilo stručnú historku o tom, ako sa Bloch dostal do rúk knihovníka s trojslovným CV a potom do zvrátenej spoločnosti J. B. Tita a pornografickej literatúry.

S Blochom sa rozlúčil jeho dlhoročný prvý majiteľ. Na obálke zapísané: *Rozlúčka s utópiou*. Majiteľ bol kedysi jeho horlivým zástancom, členom komunistickej strany. Potom jeho kňazsky čierna brada vystriedala oholenú, Brionom vyčistenú tvár. Brada je dnes preňho prepychovým symbolom úspešne vykonaných transformačných procesov. Znovu objavil silu tradičných, patriarchálnych hodnôt predkov a zrazu sa mu znechutila kniha s utopickým titulom. Pravda, trojzväzkové diela neznášal ani predtým, zaberali dosť priestoru jednoizbového bytu. Rozhodol sa vyšmariť odpornú knihu do odpadu. Tam ju našiel majiteľ pouličného kníhkupectva a vytiahol z potravín, zľahka očistil a Bloch je už artiklom pouličného kníhkupectva. Rovno pred nohami študenta, ktorý knihu napokon nekúpi pre nevýhodnú cenu.

Dnes sa nepredá ani vedľa Blocha sa rozprestierajúci Clive Barker so svojou hororovou fantastikou, ani zľava mu nepomôže dožiť sa vlastného recyklovania, hoci literatúra, ktorá nebrzdí fantáziu, je omnoho populárnejšia než čítanie utópií. Ono nemá ozajstnú krv na stranách.

Na opačnej strane ulice, zoči-voči pouličnému kníhkupectvu dlážkového typu, je postavená búdka. Reprezentačný objekt, kde sa okrem cigariet predávajú aj knihy. Podľa slov predavačky sa najlepšie predáva tragická autobiografia hercovraha, imigranta a historická pornografia kosovského typu.

vv (Vladimír Valihora, 3. ročník)

Hudba – priateľ poézie

Je dobre známe, že hudba a poézia boli odjakživa späté. Už názov literárneho druhu poukazuje na spätosť poézie s lýrou, hudobným nástrojom. Hudba si v poézii vždy nachádza nové prejavy, najmä cez zvukomalebnosť a rytmus. Hudba môže inšpirovať autorov literárnych diel podobne, ako sa poézia stáva podnetom pre mnohých skladateľov. Inšpiráciu na takéto rozjímanie sme našli v Kristíne Uramovej, ktorá hrá výborne na klavíri, ale i zhudobňuje vlastnú básnickú tvorbu.

Kristína Uramová z Kysáča ukončila strednú hudobnú školu Isidoru Bajiča v Novom Sade, dnes je z nej úspešná učiteľka súkromných hodín klavíra a, podľa našej mienky, celkom dobrá poetka. Od malička boli klávesy a hudba jej každodennosťou, a to vďaka otcovi, ktorý jej hudbu priblížil. Najprv hrávala spoliehajúc sa na vlastný sluch a keď zistila, že to ľahko zvláda, Kristína sa rozhodla vstúpiť do hudby trochu hlbšie, a tak sa vrhla do sveta nôt, husľových a basových kľúčov a do všetkého, čo s hudbou súvisí. Rozhovor s Kristínou bol motivovaný jej tvorbou, spájajúcou dve umelecké oblasti, čím sme chceli ukázať, že práve knižnica, ktorú si utvárame v našom vedomí od útleho detstva, môže ovplyvniť našu ďalšiu životnú činnosť.

Okrem hry na klavíri píše Kristína básne, ktoré neskôr zhudobňuje. V tomto čine vidíme potvrdenie onoho základu zrodu lyriky, ktorá, podľa niektorých teórií, vznikla spolu s hudbou, pri zábave a náboženských obradoch. Hudba a slová tvorili najprv jeden celok, súčasť obradnej komunikácie s vyššími silami.

Kristína je hrdá na svoju súkromnú knižnicu, ako

povedala, s ňou je od malička spriaznená, ako aj s niektorými básnikmi, ktorých knihy vlastní. Sama hovorí, že bez inšpirácie Smrekovým vitalizmom by lásku k životu nepochopila. Z jeho básnickej zbierky *Cvátajúce dni* preberá motívy mladosti a radosti zo života, ktoré spája s vlastnými pocitmi a normami. Kristína si často otvorí knihu piesní Márie a Kristíny Royových, ktoré má vo vlastnej knižnici a ktoré sú pre ňu ďalšou inšpiráciou k písaniu. Podľa jej vlastných slov Kristína túži zhudobňovať svoje texty: „Myslím si, že každý hudobník si to aspoň raz vyskúšal, ak aj nie verejne, ale určite niekde v kútiku svojho súkromia alebo aspoň v myšlienkach.“

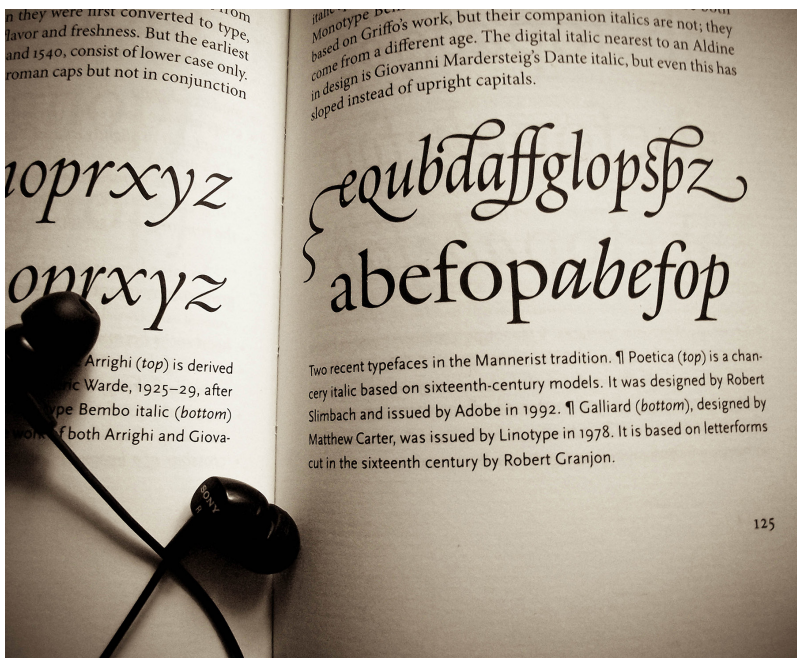
Skúsenosť písať piesne získala Kristína na strednej hudobnej škole. Už vtedy túžila tvoriť hudobné diela. Vyskúšala si to aj vďaka vhodným okolnostiam, t. j. predmetom v škole. Na základe osvojených vedomostí nadobudla schopnosť premeniť umelecký text, ktorý napíše, na jedinečné piesne. Priznala sa, že v samotnom rytme, forme a spôsobe rýmovania, cíti v básni melódiu a hudobný štýl, ktorý ju núti každú báseň aj zhudobniť.

Je preto samozrejmé, že básnik vo všetkom, čím sa zaoberá, nájde súvislosti s hudbou. Chvilie, v ktorých môže svoju prácu Kristína prezentovať iným, sú pre ňu zvláštne a výnimočné.

Hudba dokáže prebúdať v človeku aj jeho vnútornú rozmanitú umeleckosť. Kristína vyrába i ručné práce, pestro ich ozdobuje a ponúka ich ako darčeky na rôzne sviatky.

Hudba a literatúra ovplyvňujú Kristínin život a som presvedčená, že v každom človeku prebúdajú iba to dobré.

Andrea Lomenová, 4. ročník

Tajomstvo knižnice v románe *Meno ruže* Umberta Eca

Román Umberta Eca *Meno ruže* obišiel celý svet. Táto historická detektívka, teologický traktát, duchovný spis, filozofický román či kniha o knihách v sebe ukrýva mnohé tajomstvá, podobne ako i knižnica, v ktorej sa odohráva zápleтка románu.

Počas celého pobytu protagonistov Viliama z Baskervillu a Adsa, svojráznej dvojice pripomínajúcej doktora Watsona a Sherlocka Holmesa, sa hľadá kniha, ktorá údajne odhalí príčinu vražd. Kniha sa nachádza v knižnici, veľkom labyrinte, v ktorom je veľmi zložité zorientovať sa. V tomto zmysle knižnicu môžeme pochopiť ako múdrosť, túžbu po nej či samotnú knihu, ktorú Viliam hľadá, ako vedomosti, ktoré mu pomôžu vyriešiť zločin. Knižnica je opradená magickou, tajomnou symbolikou.

Hneď pri vstupe do kláštora si protagonisti všimajú architektúru Budovy, v ktorej sa na najvyššom poschodí nachádza knižnica. Celá oplýva tajomstvom, jej symbolika je spätá s posvätnosťou, spirituálnosťou. Tá by mohla symbolizovať náš svet, v ktorom je vzdelanie, múdrosť, na najvyššej úrovni, podobne ako knižnica bola na najvyššom poschodí Budovy.

Veľkým tajomstvom v diele je samotná knižnica. Nachádza sa na najvyššom poschodí a vstup do nej je umožnený iba málokomu. Vchod si knižnica bráni sama: „*je nepreniknuteľná ako pravda, ktorú hostí, úskočná ako lož, ktorú stráži, je duchovným labyrintom, ale je aj labyrintom pozemským.*“ (Eco, 1991, s. 20). Viliam a Adso po odhalení vchodu do knižnice ju niekoľkokrát navštívia bez výsledku. Vedia, že hľadajú knihu, netušia však presne, o aký text ide. Postupne odhaľujú, že knižnica je usporiadaná podľa písmen. Každá miestnosť predstavuje jedno písmeno a tak pochopia, že z nich musia utvoriť slová. Postavy odhalia, že knižnica je vytvorená a usporiadaná podľa zemekruhu. Smer čítania názvov je zakaždým iný. Raz

sa názvy čítajú iba jedným smerom, inokedy odzadu dopredu, do kruhu a niekedy bolo jedno písmenko súčasťou dvoch názvov. Pri rozlúštení hádanky však Viliam a Adso narazili na mnohé prekážky, napríklad na zrkadlá, rozvrhnuté po miestnostiach tak, aby znetvorovali výzor každého, kto na seba pozrie, alebo na knihy, ktoré, keď sa otvorili, prach z nich omámil čitateľa. Aj cesta k múdrosť, ku ktorej sa dostaneme cez tajomstvo kníh, je opradená mnohými prekážkami. Preto je tak veľa „povolaných, ale málo vyvolených“.

Rovnako ťažká je aj cesta vzdelávania, cesta k poznaniu. Na rozdiel od Ecových prekážok, ktoré čitateľ musí prekonať, aby sa dostal do cieľa knihy, do cieľa múdrosti v knihe života okrem trpezlivosti a vytrvalosti potrebujeme aj iné hodnoty. Ktoré – to musí odhaliť každý jeden brodením sa labyrintom života.

Vchod do jednej miestnosti knižnice hľadali postavy najťažšie. Bola to zamurovaná miestnosť *Finis africae*, do ktorej sa dalo vstúpiť až po objavení ďalšej slovnej hry. Bola tam kniha, ktorú postavy hľadali: Aristotelova druhá kniha *O smiechu*, pre ktorú zomierali všetky obeť v opátstve. Jej strany boli potreté jedom a keď sa pri jej listovaní čitateľ prstom dotkol jazyka, aby si ovlažil prst na ľahšie listovanie, jed si sám vnášal do tela, a to takým spôsobom, že ako rýchlo chcelá obeť čítať, tak rýchlo aj zomrela. Podobne to máme aj s vedomosťami: ak niečo veľmi a okamžite chceme vedieť, môže nás to zabiť.

Jorge, ktorý bol príčinou všetkých obetí, stačil pred svojou smrťou podpáliť knižnicu, miesto poznania, kde boli uschované poklady filozofie, histórie a prírodných vied. Zhorela knižnica, no vedomosti, múdrosť a našeň po odhalení tajomstiev, ktoré skrývajú knihy, zostala.

Anna Margareta Valentová, 5. ročník
Eco, Umberto: *Meno ruže*. Bratislava: Tatran, 1991. 512 s.

Umberto Eco *Meno ruže*

Rovnako ťažká je aj cesta vzdelávania, cesta k poznaniu. Na rozdiel od Ecových prekážok, ktoré čitateľ musí prekonať, aby sa dostal do cieľa knihy, do cieľa múdrosti v knihe života okrem trpezlivosti a vytrvalosti potrebujeme aj iné hodnoty. Ktoré – to musí odhaliť každý jeden brodením sa labyrintom života.

Beseda so súčasnými slovenskými spisovateľmi Marekom Vadasom a Zuskou Kepplovou

„Okrem človeka neexistuje na svete úžasnejšia vec ako kniha.“ (Charles Kingsley)

Túto pravdu dodnes odhalili mnohí. Niektorí si dokonca uvedomili, že kniha bude asi predsa tá prvoradá, pri ktorej aj človek môže byť úžasný. Niektorí sa i sami stali tvorcami fikcie, ktorá narúša obyčajnú ľudskú, každodennú realitu. O tú svoju sa do Srbska prišli podeliť so svojimi (možnými) čitateľmi slovenskí spisovatelia Marek Vadas, Zuska Kepplová a vydavateľ slovenskej literatúry Koloman Kertész Bagala, ktorých sme 17. apríla 2014 privítali na Oddelení slovakistiky FF UNS. Vzácnu návštevu zorganizovala v rámci projektu LITERATOUR prof. Dr. Marta Součková, lektorka slovenského jazyka a literatúry, ktorá od školského roku 2013/14 pôsobí na Oddelení slovakistiky FF UNS.

Prítomných na literárnej besede privítala a hostí predstavila vedúca Oddelenia slovakistiky prof. Dr. Jarmila Hodoličová a potom už odovzdala slovo prof. Dr. Marte Součkovej, ktorá program moderovala.

Prítomných, študentov a profesorov, zaujal najmä život autorov, ich motivácia k tvorbe a inšpirácia, ktorú hľadajú v zahraničných, často exotických miestach. S cieľom čím viac spoznať dielo týchto autorov sa aktívna diskusia sa uberala k odhaľovaniu ich súkromných skúseností, ktoré spisovatelia pretavujú i do svojich diel.

Účastníkov besedy fascinoval najmä tajomný svet v prózach Mareka Vadasa, ktorého inšpiráciou sú autorove časté cesty do Afriky; krajiny,

v ktorej sú svety živých a neživých úzko späté, kde sa čierne a biele nedá len tak ľahko ohraničiť, kde je realita popretkávaná duchmi mŕtvych a ovplyvnená iredalitou. Na rozdiel od našej kultúry sa v tomto prostredí často nerozlišuje medzi snom a skutočnosťou, azda práve preto tu našiel

i M. Vadas dobré zázemie pre svoju tvorbu, pre mnohé príbehy. Jeho tvorba oplýva bohatým kultúrnym nehmotným dedičstvom afrických obyvateľov, ich tradíciou, rozprávkami, mýtmi a legendami. Aj vo Vadasovej knihe pre deti sa nájdu i dospelí, keďže je jeho dielo možné čítať na niekoľkých rovinách. Najdôležitejšie je však, i podľa samotného autora, že Afrika je kulisa, na pozadí ktorej možno stvárať univerzálne ľudské javy a problémy, s ktorými sa môže stotožniť i „bežný“ slovenský čitateľ.

Zuska Kepplová vo svojich dielach takisto konkretizuje zahraničné veľkomestá. Hľadá možnosti postavenia ľudí v takomto, cudzom, prostredí, s ktorým sa pred otvorením hraníc Slováci nemali príležitosť stretnúť. Kepplová prostredníctvom jednotlivcov, ktorí žijú mimo svojho rodiska, ako i cez Slovákov v zahraničí, uvažuje, ako ovplyvniť zajtrajšok,

a načrtáva spôsoby, aké fungujú v súčasnom umení. Kepplová tiež prostredníctvom svojich próz zachytáva, ako (ne)dôsledne sa v súčasnej dobe uplatňuje toľko propagovaná sloboda. Cez jej diela vidíme, ako cudzinci vnímajú Slovákov a naopak, ako sa Slováci pozerajú na cudzinu.

Na otázku, čo autori čítajú, Vadas a Kepplová odpovedali, že sa usilujú sledovať slovenskú lite-

ratúru, no predsa dávajú prednosť zahraničným, „veľkým“ spisovateľom, ktorých diela sa nie vždy

Marek Vadas debutoval v roku 1994 zbierkou poviedok *Malý román*. Nasledovali knihy *Prečo sa smrťka smeje*, *Rozprávky z čiernej Afriky*, za ktorú dostal cenu Bibiany za najkrajšiu a najlepšiu detskú knihu sezóny, zbierka poviedok *Liečiteľ*, odmenená prestížnou slovenskou Cenou Anasoft litera a zbierka poviedok *Čierne na čiernom* z roku 2013. V jeho dielach nachádzame stvárnenie exotickéj cudziny, ale i inováciu postupov magického realizmu.

Koloman Kertész Bagala je vydavateľom slovenskej literatúry. V roku 1991 založil vydavateľstvo KK Bagala a kultúrnu agentúru L. C. A., od roku 2007 premenovanú na OZ literarny-klub.sk. Pripravil sadzbu vyše 200 kníh, no najviac zo všetkého ho baví v tichosti si čítať.

dostanú do akademického programu, na hodiny o svetovej literatúre. Prevažne sú to poviedky, ktoré autori čítajú i z praktických dôvodov, keďže hlboké čítanie románu si vyžaduje čas, ktorý dnes všetkým chýba.

Keď sme sa prozaikovi opýtali, s akým cieľom tvoria svoje texty, ich odpovede boli jednoznačné. Obaja pri písaní neprihliadajú na čitateľove záujmy, aspoň nie do takej miery, že by to ich tvorbu ovplyvnilo. Cez svoje diela vyjadrujú vlastné životné postoje a tak si vytvárajú okruh čitateľov im blízkych, čím ich tvorba neskĺzava do kliše ani komerčnosti.

Literárna beseda so slovenskými autormi splnila svoj cieľ. Študentom, ktorí súčasnú slovenskú literatúru preberajú v štvrtom ročníku, priblížila danú problematiku, ktorá býva pre nich často abstraktná aj kvôli skutočnosti, že žijú v inom prostredí, medzi Slováckmi vo Vojvodine s postojmi, náhľadmi a spôsobmi, ktoré sa do istej miery odlišujú od tých, ktoré nám súčasní slovenskí autori ponúkajú vo svojich dielach. Prítomnosťou na besede spisovatelia študentom skonkretizovali súčasný stav slovenskej literatúry.

**„Čítaj, aby si žil!“
(Gustave Flaubert)**

Účastníci podujatia si mohli tiež kúpiť diela autorov z vydavateľstva Kolomana Kertésza Bagalu.

Podobným spôsobom predstavila Marta Součková Mareka Vadasa, Zusku Kepplovú a Kolomana Kertésza Bagalu i v Belehrade na Filologickej fakulte 16. apríla 2014.

Oddeleniu slovakistiky FF UNS a najmä študentom prajeme mnoho podobných príležitostí na zoznamovanie sa so slovenskou literatúrou, ktoré by pomohli formovať vášnivých čitateľov, pre ktorých bude čítanie znamenať omnoho viac než študovanie povinnej literatúry na úspešné zvládnutie jednotlivých skúšok.

Anna Margareta Valentová, 5. ročník

Zuska Kepplová je talentovaná predstaviteľka najmladšej prozaickej generácie na Slovensku. V roku 2011 debutovala knihou *Buchty švabachom*, ktorá bola nominovaná do finále ceny Anasoft litera a dostala i cenu Jána Johnidesa pre mladých tvorcov a v roku 2013 sa predstavila zbierkou dvoch noviel *57 km od Taškentu*.

Šálka na kávu

Musím sa priznať, že sa nepýšim tým, že nie som živou bytosťou. Ale aj bez srdca a duše mám čosi zvláštne a nevysvetliteľné, čo mi umožňuje myslieť a cítiť. Som ľudským výmyslom, azda preto ma s človekom spája silné puto. Ako taká bytosť či nebytosť patríam k vzácnostiam našej rodiny. Moji majitelia si ma vážia, obdivujú a chránia pred poškodením, a to mi dodáva sebadôveru a zmysel pre cit. Do rodiny som sa dostala ako darček k narodeninám, keď moja súčasná majiteľka oslavovala 40. narodeniny. Najviac sa mi potešila jej dcéra, ale používajú ma všetci, ktorí ma potrebujú. Vznikla som v keramickom podniku *In vivo*, odkiaľ pochádza takmer celá moja rodina, a potom ma transportovali do predajne, kde som sedela vo výklade niekoľko dní. Nebolo to príjemné, ale dobrí ľudia si ma všimli a teraz som tu. Nebývam sama, žije tu so mnou ešte veľa príbuzných šálok, ktoré mi vo vitríne robia spoločnosť. Život šálok nie je nudný. Ľudia si nás v súčasnosti čoraz viac maľujú, zdobia, reklamujú a ty čakaj, či ťa niekto kúpi. Sme teda väčšinou na predaj. Naše ceny sú rozličné, ale neviem, od čoho závisia. Dúfam, že nie od krásy, kvality alebo veľkosti, lebo to by bola hotová diskriminácia. Najväčšiu radosť nám urobia ľudia, ktorí si nás kúpia a umožňujú nám statočne vykonávať svoje poslanie. V rodine, v ktorej bývam, mám prácu každý deň. Najmenej trikrát denne nosím v sebe kávu pre domácich alebo hostí, potom ma šikovne vyumývajú a čistička čakám vo svojom lôžku nový deň. Najradšej mám ľudí, ktorí pijú sladkú kávu, lebo vtedy sa aj mne ujde trošku cukru. Podstata je iba v počte priateľov, ktorých človek má... Keď sa doma zídu majiteľkine kamarátky, ja a moje spoločničky šálky máme plné ruky práce. So zvedavosťou počúvame ľudské klebety, starosti a radosti, chichúňame sa, tešíme sa alebo smútime spolu s nimi. Nešikovné je, že sa nemôžeme samostatne pohybovať. Kam nás posadia, tam sedíme, až kým nás nepresunú na iné miesto. V dreze alebo v umývačke riadu niekedy strávime celý deň. Často sa hádame pre objem, veľkosť ušíek, šírku, výšku alebo dizajn. Domáci nás však majú radi také, aké sme. Pokladajú nás za súčasť rodiny, aj preto sa cítim veľmi užitočným stvorením.

Najväčším postrachom sú pre nás deti, ktoré na nás nedávajú pozor a naháňajú nám strach. Lietajú vedľa vitríny, narážajú do nej, neposlúchajú rodičovské upozornenia a my sa vtedy trasieme ako prúty. Moje predchodkyne takto neraz prišli o život či vlastne o existenciu. Mnohokrát do mňa deti nalievajú čaj alebo mlieko, no ja mám najradšej kávu. Sú nemožné, ale aj ony raz vyrastú. Takéto zážitky nás šálok sú každodenné a spolu s ľuďmi si s radosťou vychutnávame oddychové popoludnie a spríjemňujeme domácim dlhé chvíle. Naš vek je priam nekonečný, čo nám vy, ľudia, môžete iba závidieť.

Aneta Lomenová, 4. ročník

Z Klárinho denníka

Volám sa Klára. Krajšie meno mi už ani nemohli dať. Kedykoľvek ho počujem, pomyslím si na korytnačku, ktorá skončila svoj život v zatvorenom akváriu. Chúďa, nedožila sa slobody napriek toľkým nádejam! Darmo sa šplhala po skle, darmo sa skrývala vo vode alebo medzi skalkami. Keď sa dostala do Petrových rúk, nebolo jej pomoci.

Každodenný proces chytania korytnačky Kláry prebiehal nasledovne: najprv sa Peter pomaly priblížil k akváriu a zvedavo pozoroval, ako sa korytnačka Klára vyhrieva na kameni. Pritom sa snažil zadržať dych, aby sa ho vraj nenafakala. Keď sa mu už zvonavalo byť opatrný a tichý, energicky vsunul ruku do akvária a hmatkal tvar podobný korytnačke. Po desiatom neúspešnom pokuse sa mu Kláru konečne podarilo chytiť. Schmatol ju, vytiahol z akvária a celý naradostený s ňou bežal po izbe so smiechom, že má letiacu korytnačku. Pritiskal ju, dotýkal sa jej hlavy a keď si ju skryla, hneval sa, že sa mu nechce ukázať. Taký bol Klárin život. Keď sa jedného rána Peter dozvedel, že je po Kláre, rozplakal sa a plakal dovtedy, kým mu rodičia nepovolili mať nejaké iné zviera. Som to ja. Mačka Klára. Dostala som meno po trpiteľke korytnačke. Hoci som sa podľa Petrovej mamy mala volať Sivka, predsa som musela byť silou-mocou Klára. Peter o inom

mene nechcel ani počuť. Vraj, meno Klára mu bude pripomínať korytnačku, ktorú mal veľmi rád. Pochybujem, že aj ona mala rada jeho. Bola to „nesmierna“ láska, ktorú, dúfam, nezažijem. Zatiaľ sa mi to darí.

Po mojom príchode do rodiny Kollárovcov sa veci trochu zmenili. Peter sa nevedel dočkať nového zvieraťa. Keď ma jeho mamka priniesla domov v škatuli, Peter od údivu nemohol zatvoriť ústa. Celé dni sa vychvaľoval, aké má krásne sivé mačiatko. A tak som si uvedomila, že som skutočne pekná. Začalo sa to prejavovať najmä v mojich teenagerských mačacích rokoch. Bola som pyšná na svoju lesklú sivú srst', akú nemala každá mačka. Susedove mačky mi ju veľmi závideli, zvlášť potkanka Mišel, ktorá sa mi vysmievala, že neviem chytiť ani obyčajnú myš, nieto potkana. Nenávidím ju, pretože je nevkusná a drzá. Keby som chcela, chytila by som sto myší a potkanov, ale radšej jej prenechám tú česť a budem sa stravovať domácou kuchyňou mojej pani Kollárovej. Keď mám šťastie, dostane sa mi do mačacieho jedálneho lístka aj Whiskas chova, ktorá mi nesmierne chutí. V takých chvíľach by som si sadla každému do lona a zahrála tichú serenádu. Dokonca aj Petrovi, hoci si to nezaslúži. Málo je dní plných harmónie medzi mnou a Petrom. Vedela by som ich spočítať na labke. Proste, Peter nie je môj typ. Neakceptujem jeho pravidlá a zákony. Vyžaduje odo mňa, aby som bola jeho poslušným otrokom. Ja sa mu však na to vykašľem. Neraz sa chcel so mnou na vodidle poprechádzať, aby sa pochváľil kamarátom, akú má cool mačku. Nepodarilo sa mu to, pretože zabudol na moje ostré pazúry. Práve som si podriemkavala na pohovke, keď ma nemilosrdne schytil do rúk, aby som neutiekla. Využila som vhodnú chvíľu pripomenúť mu môj obranný mechanizmus. Podriapala som mu nové tričko, niekde na jeho koži zostali aj červené stopy po mojich pazúroch. Dokonca som mu stačila dať dve facky, aby si uvedomil, kto vlastne som. Okamžite ma pustil, skríkol a potom začal plakať. Čo si myslíte, kto bol obvinený po tejto udalosti? Samozrejme, že nie on. Pán Kollár sa na mňa veľmi hneval. Hovoril, že ak sa to ešte raz zopakuje, letím z domu. Prosím pekne. Iba pani Kollárová spolucítila so mnou, aj keď jej bolo ľúto Petrika. Vedela, že ja nie som korytnačka, ktorá sa nevie ubrániť, ale mačka. Neznášam, keď ma niekto núti robiť niečo, čo sa mi nepáči. Ved', komu

by sa páčilo byť na vodidle? Iba ak psom. Tým však nikdy nebudem rozumieť. Sú to záhadné bezcharakterné stvory. Počúvajú všetky rozkazy, oddane slúžia pánovi, aj keď na nich majiteľ pred minútou kričal. Fakt im nerozumiem. Mačky túžia byť slobodné, chcú sa voľne pohybovať bez rozkazu a zákazu, kde majú a nemajú ísť, čo majú a nemajú robiť. Peter o tom, samozrejme, nevedel. Ale dúfam, že teraz pochopil, kto je to vlastne mačka. Hoci mám meno po trpitelke korytnačke, predsa nie som korytnačkou. Som mačka Klára. A mačky sa vedia ubrániť.

Martina Bartošová, 4. ročník

Keby som bola vtákom

Keby som bola vtákom, mohla by som utiecť od rušivých vecí v škole či v rodine. V poslednej dobe, keď zápasím s rôznymi problémami, bola by som najradšej, keby som všetko opustila a žila šťastným životom. Vyletela by som vysoko na oblohu, ako vták, a dýchala by som čerstvý vzduch, ktorý mi tak veľmi chýba. Medzi oblakmi by som sa príliš nestarala o pocity a myšlienky druhých, ale naplno by som si vychutnávala slobodu a bezstarostnosť.

Cestovala by som do rôznych končín sveta a nadchýnala by som sa exotickou krajinou. Týmto spôsobom by som si mohla rozšíriť svoje obzory a obohatiť doterajšie skúsenosti. Sama by som si vybrala, kde budem žiť. Bola by to úžasná vec. Len si tak letieť, bez obáv, čo čas prinesie...

Marína Krajčiová, 4. ročník

*Antropomorfizovaný opis vznikol na lektorských cvičeniach zo Štylistiky.

Aby sme zotrvali v žití, musíme počuť, cítiť, chápať, čítať...

Katarína Hricová študovala na strednej obchodníckej škole v Starej Pazove, slovenský jazyk a literatúru absolvovala na Oddelení slovakistiky Filozofickej fakulty v Novom Sade. Od roku 1994 pôsobí ako učiteľka v Starej Pazove. Je predstaviteľkou dolnozemskej slovenskej literatúry, debutovala básnickou zbierkou *Terapia* (1992), vydala zbierky intímnej lyriky *Voľným pádom* (1997), *Motýľ v klietke* (2004), *Dýchať pod vodou* (2007) a antológiu *Plášť bohyne* (2012).

1. Debutovali ste básnickou zbierkou *Terapia*. Ako sa to všetko začalo?

Začalo sa to tak, že sme v Základnej škole Hrdinu Janka Čmelíka mali literárny krúžok, v ktorom sme vydávali časopis *Auróra*. Tam sme uverejňovali svoje básne. Potom som ďalej uverejňovala aj v časopise *Vzlet*, ale moja prvá báseň vyšla v časopise *Auróra*, keď som bola štrnásťročná.

2. Potom aj ten literárny krúžok znamenal pre Vás veľký pokrok?

Áno. Tam sme sa stretávali, mnoho sme čítali a diskutovali o tom, čo sme si prečítali. To bol prvý impulz, ktorý ma povzbudil, aby som ešte viacej hľadala, čítala a písala.

3. Ktoré faktory vplývajú na Vaše písanie?

Vplývalo vlastne to, že som sa ešte v Základnej škole začala zaujímať o literatúru. Na strednej škole, keď som už, samozrejme, intenzívnejšie čítala knihy, ma veľmi zaujala poézia. Dôležitým faktorom bola aj láska. Zamiluješ sa a jednoducho láska je tá, ktorá ťa inšpiruje v písaní a vyjadruješ ju prostredníctvom poézie. Tak to bolo aspoň u mňa a verím, že aj u mnohých iných. Vyjadriť svoje city a vložiť ich na papier.

4. Jestvuje taký autor, ktorý Vás mimoriadne inšpiroval k písaniu?

Áno. Mnohokrát som aj na verejnosti rozprávala anekdotu, čo ma inšpirovalo, aby som zotrvala v poézii. Uverejňovala som svoje básne v časopise *Vzlet* a v roku 1989 som dostala cenu *Rozletov*. V komisii bol náš spisovateľ Ján Salčák, ktorý povedal nám dievčatám, ktoré sme sa zúčastnili, že všetko je to krásne a že každá z nás veľmi pekne píše, ale všetky sa vydáme a vymeníme ceruzu za varešku. Povedal nám, že budeme domáce, budeme variť a z našej poézie nič nebude. Vtedy som si povedala, že sa nevzdám pera, písania, že sa nevzdám poézii. Jednoducho budem sa snažiť aj naďalej robiť to, čo mám rada, že zotrviem v tom.

5. Ktoré knihy iných autorov Vás ovplyvnili a prečo?

Mnoho kníh ma na nejaký spôsob ovplyvnilo a nevdáčne by bolo vyzdvihnúť jednu alebo jedného autora. Ale jestvujú básnici, ako napríklad Baudelaire a Petrarca, ktorí ma proste fascinovali. Počas strednej školy som ich rada čítala a zanechali vo mne veľký dojem.

6. Čo ste rada čítala počas štúdia?

Počas štúdia som rada čítala Miroslava Váľka. Jeho diela ma tiež povzbudili. Tiež som rada čítala aj Vieru Benkovú, Paľa Bohúša a iných.

7. Ste autorkou, ktorá píše neustále, alebo mávate aj dlhšie tvorivé pauzy?

Mám dlhšie tvorivé pauzy. Život je proste taký, že ti nedopraje mnoho času. Ukradne ti tých 24 hodín a niekedy nemáš času sadnúť si a písať.

8. Akým spôsobom prekonávate pauzy? Kde nachádzate inšpiráciu na písanie?

Keď mám tvorivé pauzy, tak ich nechám tak a inšpiráciu nachádzam všelijako. Niekedy sa zjaví počas čítania knihy, proste, zrazu dostanem nápad, ideu, a vrátim sa k písaniu. Inšpiráciu nachádzam, i keď sa pohybujem, cestujem. Pri cestovaní je veľkou motiváciou i príroda.

9. Čo pre Vás znamená metafora titulu *Dýchať pod vodou*?

Sústredila som sa na hodnotu života. Aby sme zotrvali v žití, musíme (sa naučiť) počuť, cítiť, plakať, chápať, hľadiť. Keď náš život niekedy vedie k „potápaniu“, proste sa nevzdať, ale prispôbiť sa tej situácii, čiže „dýchať pod vodou“.

10. Vedeli by ste niečo poradiť mladým začínajúcim autorom? Existujú podľa Vás akési „návod“ na písanie?

Môj recept je čítať, aj len čítať, lebo knihy nám pomáhajú duchovne sa rozvíjať. A nikdy sa toho nevzdať...

Rozprávala sa Anna Balážová, 2. ročník

Aby sme zotrvali v žití, musíme (sa naučiť) počuť, cítiť, plakať, chápať, hľadiť. Keď nás život niekedy vedie k „potápaniu“, proste nevzdať sa, ale prispôbiť sa tej situácii, čiže „dýchať pod vodou“.

Prvá svetová vojna v slovenskej medzivojnovovej literatúre

Slovenská medzivojnová literatúra, ako aj verejný život, sa vyvíjali v inom smere ako počas vojny – voľnejšie. Avšak slovenská spoločnosť bola nepripravená na prevrat a zastihnutá ním podobne ako vypuknutím vojny. Slovensko sa dlho nevedelo zbaviť vojnej malosti a stiesnenosti. Samostatný štát priniesol so sebou mnohé úlohy a prekážky, ktoré bolo treba vyriešiť a zdolať. Pred ním stáli mnohé výzvy – bolo treba búrať a znovu stavať. Slovenský človek, dovtedy utláčaný a odlúčený od spoločenského života, naraz sa mal starať o školy, zákony, súdy; slovom, stal sa súčasťou zložitého štátneho aparátu. Mal robiť niečo, čo nikdy nerobil, ťažko sa vynachádzal v nových pomeroch. Dlhو sa preto tápalo v tme a robilo bez programu. Podobná situácia ako v spoločnosti vládla aj v literatúre.

[...] Za takýchto okolností preniká do literatúry nadrealistická poézia a lyrizovaná próza: obe mali najštvrtý nový, primeranejší spôsob reagovania literatúry na krízové javy v spoločnosti a stvárňovanie a vyjadrenie myšlienok. [...]

Vojna sa v dvadsiatych a tridsiatych rokoch tematizovala najmä v próze, keďže sa tento žáner ukázal najvýhodnejším na spracovanie vojnových zážitkov. V súlade s aktuálnymi tendenciami do literatúry preniká prvok lyrizácie, ktorá kládla dôraz na jazykový výraz, v podobe využívania štylistických figúr, ktorých doménou je poézia, metaforizácie pomenovaní prostredníctvom kresťanských symbolických konotácií. Napríklad Tido Jozef Gašpar takto lyrizuje scénu smrti: „Úbohé mládatká, nad ktorými žiari červená hviezda, našiel vás Herodes! Večný Herodes je vám už pod kolískou... Snite, lebo všetko krásne je len krátky sen...“ (Gašpar, 1970, s. 205). To viedlo k poetizácii epického jazyka výrazovými prvkami lyriky. Lyrizácia prenikla do viacerých medzivojnových smerových variantov – od expresionizmu po lyrizovanú prózu. Spisovatelia lyrizmu vyzdvihovali prírodu, priateľstvo, detstvo a domov. Ťažisko tak nebolo na samotnom deji, ale na jeho prežívaní. [...]

V roku 1925 vyšiel Hrušovského expresionistický vojnový text *Muž s protézou. Prípad poručíka Seeborna*, v tom istom roku autor vydal zbierku próz *Zmok a iné poviedky*. Aj v nej ho na písanie niektorých príbehov podnietila svetová vojna. V roku 1930 vyšiel Hrušovského román *Peter Pavel na prahu nového sveta*, tiež poznačený expresionistickými prvkami. Tie

možno sledovať aj v dvoch Hronského poviedkach s vojnovou tematikou v knihe *Podpolianske rozprávky* (1932) či v Urbanovom vynikajúcom vojnovom románe *Živý bič* (1927).

[...] Aj v literatúre druhej polovice dvadsiateho storočia boli prítomné motívy prvej svetovej vojny. Dolnozemskej spisovateľ Ján Labáth sa vo svojom románe *Dialky* (1982) dotkol témy prvej svetovej vojny. V duchu postmodernej diela pozostáva z troch naračkových pásem, podaných vo forme monológu Labáthovho protagonistu, jeho manželky Marty a starého otca Jana. Zvláštny je už zorný uhol rozprávača, keďže ten je vo chvíli vykladania príbehu mŕtvy a pohybuje sa v nejakom nadčasovom priestore, čím dielo nadobúda fiktívny, fantastický charakter.

Labáthov protagonistu sa domnieva, že znova prežíva životy svojich predkov, cíti, že v jeho žilách koluje ich krv. V monológoch, v ktorých analyzuje svoj život, neustále spomína nešťastný osud svojho starého otca Jana, bývalého vojaka, s ktorým sa stotožňuje. Aj v záhrobnom živote ho prenasleduje pocit dedičnej viny, ktorá pramení vo vojnových časoch, keď svetom vládlo vraždenie a smrť: „Príliš mnoho bolo hrôzy. Príliš mnoho bolo krvi.“ (Labáth, 2006, s. 18). Akoby spisovateľ chcel ukázať, že vo vojne bolo toľko úžasu a utrpenia, ktoré sa nevmetilo do života jednotlivca, a tak pokračovalo aj v životoch jeho potomkov. Labáthovho hrdinu prenasledujú obrazy nešťastných a trpiacich, o ktorých protagonistu hovorí: „Mŕtvych nemožno oklamať. Stále mi kladú otázky... mŕtvi mi vyčítajú, že som živý.“ (tamže). Vojna natrvalo poznačila osudy jeho predkov a svoje hrôzy preniesla aj na neho. O nej počúval ako dieťa pri ohníku vo vinohrade, keď si jeho starý otec a sused pripomínali staré vojnové zážitky, kým im v nohách vŕtali lámkы – živé spomienky vlhkých haličských zákopov.

Začiatok vojny predpovedá aj symbol nešťastia. Tak hrdinova stará mať Zuza ide ako mladá nevesta včasráno pre vodu a pri studni v pološere uvidí veľkú, strašidelnú, plaziacu sa potvoru, podobnú obrovskému hadovi. Bola to predzvesť pohromy – o niekoľko dní sa ozval bubon a vyhlásili prvú svetovú vojnu. Jej manžel Jano teraz leží niekde v dialkách, v zákope, kde sa naňho valia kamene a kyprá zem, odtrhnutý od rodnej dediny, zbavený šťastia a nádeje. Keď s bodákmi idú na nepriateľa, ženie ich nadporučík s pištoľou,

ktorý za nimi reve: „Sturm! Sturm!“ V tom útoku je ťažko zranený. Kým ho ruskí zajatci, tí, ktorí len pred chvíľou naňho strieľali, nesú údolím popod stromy s vyvrátenými pňami, dodriapané šrapnelmi, mnohí mu závidia jeho položenie, lebo vedia, že „sú iba dva smery pohybu: na front a z frontu. Ba ešte tretí, ale na ten sa nemyslí.“ (tamže, s. 52). Keby boli vedeli, akú kalváriu mu prinesie toto zranenie, nezávideli by mu ani najmenej.

V kasárni ho kaprál obviní, že je simulant, a dá ho ukrutne potrestať vyviazaním na povalu, kde ho, keď omdlieva, polievajú studenou vodou. Na ten obraz nespravodlivosti nezabudol hrdina do smrti. So sebou si z vojny odniesol aj iné spomienky, ktorých sa nikdy nezbavil – črepiny uviaznuté v jeho tele, spomienky na ďalekú cestu z rodnej dediny, „nevsloviteľné kliatby na neviditeľných mocipánov, ktorí uchopili do rúk niť jeho osudu a hrali sa s ním hru života a smrti.“ (tamže, s. 69). Po kratšom pobyte v nemocnici ho vlasť za hrdinský boj odmenila trestným výkazom: do maršu a na front.

Labáthov protagonista si spomína aj na svojho druhého starého otca Paľa, ktorého vlak viezol na front do Talianska, keď v ňom bezmocne sedel s puškou a tanistrou, kým poručíkova pištoľ „s ktorou mu bude hroziť... je ešte v puzdre.“ (tamže, s. 95). Motív vlaku, ktorý uháňa a ktorý nemôže zastaviť žiadna sila, sa ťahne celým Labáthovým románom a symbolizuje neuchopiteľný život, ktorý ľudí stále vieze niekam do diaľok. Tým autor naznačuje úplnú bezmocnosť človeka pred svojím osudom: „Dnes sme tu, zajtra na druhom mieste. A napozajtre budeme tam, odkiaľ sme sa pohli, hoci si nikdy neuvedomíme, že sa točíme v kruhu.“ (tamže, s. 75). Jano sa po návrate na front dostane do ruského väzenia, kde robí na pile. Vo chvíľach odpočinku, na lavičke pred barakom, pazerá sa do diaľok. Spomína si na svojich najbližších, na malého syna Janka. Ani netuší, že ho zastihne po-

dobný osud – druhá svetová vojna, narukovanie, väzenie. Keby bol vedel, čo ho na trnistej ceste života čaká, „syna by v lete ukrýval pred slnkom a v zime by mu nedoprial vzduchu, len aby pomalšie rástol.“ (tamže, s. 103). Keď v Rusku nastane revolúcia, vyberie sa Jano domov. Kráčajúc v zodratých vojenských bagančách po ruských „derevnách“, morený hladom, horko-ťažko sa dostane na druhú stranu, no tým sa jeho utrpenie neskončí, iba pokračuje. Pridelený je do Tretej ersatz kompánie, pozostávajúcej z heimkehrereov, vojakov, vracajúcich sa z ruského zajatia, ktorí podliehali celkom inakšiemu, ukrutnejšiemu režimu. Na sviatky ich hnali so zbraňou v ruke na execírku, zaobchádzali s nimi ako s dobytkom. Preto sa v nich ozval hlas vzbury. Ozval sa hlas vojaka, ktorý nenávidí vojnu a nemá chuť bojovať proti veterným mlynom. Vtedy sa Jano po prvý raz stotožnil s ľudským hnevom a vzpriamil šiju. Pohla sa lavína, „ktorá do svojich rúk, zadymených a zakrvavených štvorročnou vojnou, uchopila svoje právo!“ (tamže, s. 120). Nastala revolúcia v kasárni a na uliciach, keď povstali nielen vojaci, ale aj civili, ktorí na krvavom oltári vojny zanechali svoje životy.

Labáthovo dielo vyznieva ako rekviem za celou jednou generáciou ľudí, ktorá svoje životy obetovala v prospech lepšej budúcnosti ľudstva. Za nimi sa tu smúti vtedy, keď sa za rodinným stolom ich miesto postupne posúvalo, až prišla chvíľa, keď pri ňom už nesedeli. Rmúti sa tu nad prázdnotou ľudského života, ktorý plynie, uniká, nad túžbou po šťastí jeho predkov, ktoré nemohli dosiahnuť, lebo im v ceste stáli diaľky, ktorých život boli len „kasárne, zákopy, nemocnice, tábory, a cintoríny.“ (tamže, s. 90). Museli ho brať taký, aký prichádzal: „Narodili sa. Trápili sa. Umreli. To bol ich život.“ (tamže, s. 109).

*Alexander Ćirković,
master slovenského jazyka a literatúry*

Literatúra:

Gašpar, Tido Jozef: *Námorníci*. Bratislava: Tatran, 1970. 242 s.
Labáth, Ján: *Diaľky a iné prózy*. Báčsky Petrovec: Kultúra, 2006. 172 s.

Text je úryvkom z diplomovej master práce *Prvá svetová vojna v slovenskej próze*, ktorú obhájil študent master štúdií Alexander Ćirković na Oddelení slovakistiky. Prínos práce vidíme predovšetkým v rozšírení kanonizovaného kontextu slovenskej literatúry o prvej svetovej vojne o kontext vojvodinskej literatúry. Záujem kandidáta o uvedenú tému ukazuje, že veľké historické témy si vždy nájdú novú aktualizáciu. Zverejnením úryvku si *Traf!* zároveň pripomína storočnicu vypuknutia prvej svetovej vojny.

Motív tela v zbierke *Utaté ruky*

Rudolfa Fabryho

Najprv je potrebné vymedziť pojem tela v literárnom kontexte, presnejšie v štruktúre umeleckého textu. Telo netreba chápať ako náhodný motív literárneho diela. Vychádzame z toho, že telo je substanciálnym pojmom v umení vôbec a poukazuje na vnútorné, čiže imanentné charakteristiky umenia. Telo nie je iba príťažlivým objektom umeleckej tvorby, témou pozoruhodnou samou o sebe, so svojimi vizuálnymi vlastnosťami, svojou harmóniou vyplývajúcou z rytmu protikladov častí a celku, svojím pohybom, kontextom, v ktorom pôsobí atď. Expresivitu estetického charakteru možno pozorovať aj v jeho funkcii nositeľa imanentne ľudského, vnútorného, prejavujúceho sa vonkajšími telesnými charakteristikami. Avšak ani schopnosť prejať vnútorné nevyčerpáva definovanie zložitého vzťahu vnútorného a vonkajšieho. Vnútorný, psychický svet nedokážeme mechanicky oddeliť od jeho telesného prejavu, a naopak, ľudské telo nemôžeme chápať mimo významu, ktorý telo nadobúda v umeleckom postupe. V poézii sa sémantika tela umiestňuje do širších kontextov, a tie neplnia bežnú komunikačnú funkciu. V tomto zmysle časti tela nie sú organickými časťami organizmu, ale niečo významovo vzdialené. Taktiež nemôžeme povedať, že by básnik rytmickým používaním slov, ktoré pomenávajú nejakú, vnemom obsiahnutú realitu, vyjadroval len svoju vnútornú intimitu. To by bolo banálne zjednodušenie poslania básnika. Umenie, a zvlášť umenie 20. storočia, venuje veľkú časť energie definovaniu spoločenskej polohy umelca a jeho diela. Môžeme konštatovať, že kategória tela je pre lyriku aj jedným z estetických mostov spájajúcich objektívnu realitu s citom autora.

Telo je estetická kategória obsahujúca všetky svoje organické prejavy. Ono nefunguje iba ako slovo alebo jeden jediný motív, ani ako mechanický súčet jazykových prostriedkov pomenujúcich časti tela, ale telo je totalita všetkých metaforických, rytmických i symbolických prejavov. Lyrický význam tela spočíva v jeho schopnosti byť hranicou výrazu a významu, vonkajším prejavom vnútorného. Hranica ako taká vždy predstavuje napätie medzi dvomi svetmi a umelecké dielo má, okrem iného, funkciu estetického prekonávania týchto hraníc. Telo potom nie je iba slovom, ale je sprostredkovateľom vonkajšej skutočnosti, čo je zároveň najširší význam, aký nadobúda v básnickom diele.

Telo možno chápať ako výraz napätia medzi vonkajším a vnútorným, lyrickým a epickým, subjektívnym a objektívnym. V tomto prekonávaní posúvame hranicu lyrického k epickému, osobného ku všeobecnému alebo k spoločenskému. Umenie verša sa preto opiera o pojem tela, jeho schopnosť mať expresívnu úlohu, cez množstvo somatických prvkov. Pomocou nich sa básnik pohybuje medzi dvomi protikladnými svetmi, pohybuje sa líniou tela, volí jazykové prostriedky, ktoré označujú telesnú realitu k iným pojmom, z čoho vyplýva autentický estetický zážitok. Ten je určitým spôsobom umiestnený do historickej reality. Napríklad, telo po hrôzach prvej svetovej vojny nadobúda celkom iný význam než o storočie pred ňou, aj keď sa objavuje v protikladných formách. Oslavuje životný impulz u Smreka alebo mysticky poukazuje na deštruktívne sily človeka u surrealistov.

Literárne umenie a zvlášť poézia ľahko dokáže opustiť priamy telesný, vnemový kontakt tela s vonkajším svetom a smeruje k predstavám vzdialeným od primárneho areálu zmyslov. Neexistujú brány na vyjadrovanie postoja lyrického subjektu, telo je nástroj opúšťania bezprostrednosti. Napriek neobmedzeným možnostiam metafory sa poetika nevyhnutne vracia k základnému kontaktu s realitou, používa somatické slová, akými sú napríklad oko, končatiny, chladné ruky (napríklad v tvorbe Ivana Kraska) a podobne.

V tele je niečo intímne, čo láka umenie a zároveň ho približuje k erotickému alebo až k vulgárnemu. Toto posledné menej platí pre slovenskú poéziu. Na tom ostrí noža, medzi vulgárnym a estetickým, často kolíše lyrický subjekt európskej avantgardy. Expresívne témy z oblasti telesného zapojené sú do širšieho kontextu boja o slobodu básnického výrazu a človeka vôbec. Tak je tomu napríklad v ľúbostnej lyrike Oskara Daviča, v zbierke *Anatomije* (1930). Slovenský nadrealizmus je do tohto revolučného prúdu svetového a srbského surrealizmu menej zapojený, čo mu však neuberá z hodnoty, ale pridáva na jedinečnosti.

Charakteristickým v slovenskom kontexte je aj to, že Fabry nevytvára prostredníctvom automatizmu erotické asociácie motívov tela, podobne, ako sme uviedli, to platí pre surrealizmus na Slovensku, i keď ani tieto nemožno z jeho zbierky úplne vylúčiť. Očakávali by sme, že automatický postup pri výbere motívov súvisiacich s telom privedie básne slovenského spisovateľa bližšie k erotickým súvislostiam tela, ako sa to

stalo v básňach francúzskeho surrealistu Bataillea. Podvedomý svet Fabryho vedie zväčša k osobitným končinám neskutočného, kam by ho možno nevedla poetika na krídlach psychoanalýzy. Čo sa týka poetiky tela, Fabry nepolemizuje s Freudovou teóriou, ktorá ovplyvnila intelektuálov v prvej polovici 20. storočia a mala významné postavenie v prvej fáze surrealizmu. Telo ako objekt vo veršovej štruktúre Fabryho básne má spoločenský význam, podľa všeobecného ideového umiestnenia slovenského nadrealizmu do neskoršej fázy svetového surrealizmu. Telo je tak prostriedkom kritiky súčasnosti zahalenej do marxistickej tradície.

Existuje množstvo sémantických kontextov, z ktorých čerpá umelecké dielo, teda aj surrealistická a nadrealistická tvorba. V nasledujúcich poznámkach sa sústredíme na zbierku básní *Utäté ruky* od Rudolfa Fabryho, v dejinách slovenskej literatúry považovanú za prvú nadrealistickú zbierku.

Ustálené frazeologické alebo „bežné“ spojenia súvisiace s telom a ošúchané patetické pomenúvacie celky (typu „*bolestivé srdce*“) treba odlišiť od autentického poetického prejavu vyjadreného slovom, ktoré označuje určitú časť tela. Napríklad v básni *Orgiast čierny a biely* objavujeme sémanticky originálne a vcelku esteticky zmyslovplné syntagmy ako „*slnkom pokyprené oči*“ (Fabry, 1935, s. 18) alebo v básni I. Kraska *Už je pozde... „veľký mesiac, nemý, bledý, obličaj sťa mŕtvolý“* (Krasko, 1975, s. 16).

Treba dodať, že cieľom tejto práce nebude enumerácia slov, ktoré pomenúvajú časti tela, ale pokúsime sa preniknúť k hlbším významovým štruktúram surrealizmu.

Na tomto mieste treba spomenúť postup tzv. psychického automatizmu, ktorý využívali nadrealisti a surrealisti. Automatizmus vedie autora k obrazom, ktoré akoby sa chceli odtrhnúť od svojho každodenného, bežného kontextu. Zdá sa, že je to imanentná vlastnosť poetického narábania so slovami všeobecne, no ono bolo značne obmedzené a príliš utlmené v staršej poézii, povedzme v klasicizme. V surrealizme vidíme uvoľnenosť sémantickej energie nielen na úrovni vyšších obrazových celkov, ale aj na jedinečnej identite každého slova, ktoré akoby existovalo samo o sebe. Sloboda slov a obrazov je v súlade s marxistickým svetonázorom, ktorý bol ideovou a ideologickou kostrou manifestu slovenských nadrealistov a ktorý hlásal boj proti konvenčným štruktúram. Podstatnejšia z hľadiska poetiky je práve „stylistická“ sloboda malého, teda slova, anarchistický odpor voči totalitarizmu veľkých básnických štruktúr. Napríklad Sládkovičova *Marína* je určitým spôsobom cudzia avantgardnému pohľadu. Každý verš v nej je podriadený

celku, tak ako každý Slovak musí bojovať o konštituovanie svojho národa. Celok je podstatný a vzťah medzi abstraktnou láskou k národu a konkrétnou láskou k žene je primárne metaforický. Celkové bohatstvo básnického prejavu je tak podriadené jednotnému zámeru autora. Nadrealisti videli úlohu umenia, autorskej individuality, inak.

Básnické obrazy vo veršoch slovenského básnika majú určité špecifiká a líšia sa od západoeurópskeho kontextu, čo si môžeme všimnúť na motívoch označujúcich telesné prejavy, alebo, ako sme ich pomenovali, somatizmov, v rytme nadrealistických básní Rudolfa Fabryho.

Zvukový rytmus, opakovanie, je vnemový prejav a v literatúre je rovnocenný s prejavom vizuálneho rytmu. V básnictve je rým, opakovanie slabík a hlások, základom poetickkej umeleckej hry. Rytmus ako zvuk, ale tiež rytmus ako striedanie obrazov, podstatné sú pre evokovanie estetického zážitku. Sluch je priamou telesnou komunikáciou medzi autorom a čitateľom. On je telom komunikácie a prostriedkom hry s čitateľom vo veľkej časti Fabryho zbierky, zvlášť v tej, kde sa silnejšie uplatňuje automatické písanie.

Vo Fabryho básňach je zvukový rytmus dominantný. V nich vznikajú pestré melodické celky, často s tmnou, zlovestnou pointou. Napríklad „*Vidím karmínovú karmínu / tristotriatridsať útrov pre šijaciu mašinu.*“ (Fabry, 1935, s. 60).

Fabry tiež používa aj telesné obrazy, slová pomenújúce časti tela, alebo celky, viažuce sa na telesný prejav človeka, na utváranie eufonického ovzdušia vo svojich veršoch. Týmto spôsobom Fabry stelesňuje, formuje tóny, rytmus, melódiu pomocou tela.

Somatické obrazy sú čiastočne tvorené prostredníctvom tzv. psychického automatizmu, teda, zachytávajú podvedomie lyrického subjektu, ale viac vychádzajú z melódie a zákona rytmu. Prostredníctvom tela, automatizmu spojeného s realitou, vytvára autor jedinečné poetické „halucinogénne“ pásma. Poézia prvej polovice 20. storočia, ale i automatické písanie, využíva vo veľkej miere možnosti metafory.

Básnický prejav v zbierke R. Fabryho obohacuje aj používanie somatických pomenovaní excentrickým spôsobom. Excentrické neznamená, že je také narábanie slovami aj okamžite umelecké. V každom prípade stelesnenie tónov u Fabryho je nekaždodenné a nekaždodenné je jedným z prejavov umeleckého v poézii.

Zbierka *Utäté ruky* sa neopiera len o surrealistickú metódu písania veršov, lebo ju rozširuje o prvky symbolistického prístupu. Aj tie však plnia funkciu ironického odkazu na dejiny poetiky, v ktorej celé storočia dominoval rytmus racionality, cudzí pravid-

vému umeleckému impulzu, pozorovanému z hľadiska moderny. Nová logika umeleckého diela sa vo Fabryho zbierke postupne formuje, prichádza k modernému poetickému vnímaniu tela. Hranice medzi objektívnym a subjektívnym sa posúvajú, svet ustálených štruktúr sa transformuje na nereálnu skutočnosť, podobajúcu sa snu. Samozrejme, nejde tu o únik z reality, motivovaný slabosťou autora konfrontovať sa so súčasnosťou, ale o potrebu zmeniť poetiku na základe autentického opravdivého zážitku zo skutočnosti. Potreba zažiť telo esteticky a autenticky v širšom kontexte prináša aj nové výrazy, spojenia a melódie slov, ktoré rôznymi spôsobmi vychádzajú z telesnej bytosti: „*Oko plesnivé, trikolóra prsných rán*“ (Fabry, 1935, s. 25).

V novej poetike možno nájsť tiež hybnú silu na zmenu reality vôbec, poslanie nového umenia. Nové výrazy umelecké postupy mali ukázať schopnosť človeka transformovať svoj spoločenský habitus .

...

Verše Rudolfa Fabryho reflektujú tradičnú básnickú tvorbu, v ktorej panovala forma, technika písania melodických veršov na základe prozodických vlastností slovenčiny. Absurditou je, že nadrealisti sa nazdávali, že nové umelecké postupy sú demokratické, prístupné pre širšiu čitateľskú verejnosť. Verili, že tvoria poéziu pre každého, nie len pre spoločenskú elitu. Práve otvorenosť veršov a ich anarchia však neumožňujú jednoduchú percepciu.

Na záver treba skonštatovať, že verše *Uťatých rúk* ponúkajú takmer neobmedzené možnosti interpretácie utvorené práve spomenutou demokratickou metódou automatickej fantázie. Prístup k básňam zo zorného uhla konkretizácie motívov tela je len jedným z mnohých. Aj napriek redukcii však model tela môže poukázať na niektoré širšie literárne koordináty zbierky. Samozrejme, ak sa vyslobodí z mechanickej enumerácie somatických jednotiek.

Vladimír Valíhora, 3. ročník

Úryvok zo seminárnej práce z *Literatúry 1. polovice 20. storočia 1*

Literatúra:

Fabry, R.: *Uťaté ruky*. Bratislava: Náklad Aligátor, 1935. 64 s.
 Fabry, R.: *Odvíjanie času. Uťaté ruky; Vodné hodiny, hodiny piesočné; Ja je niekto iný*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1972. 213 s.
 Krasko, I.: *Nox et solitudo; Verše*. Bratislava, Tatran 1975. 82 s.

CYKLUS ČO ČÍTAME: knihu Martina Kasardu

Posledná večera a iné radosti

(Martin Kasarda: *Posledná večera a iné radosti*. Bratislava: Marenčin PT, 2013. 125 s.)

Čítajú študenti prvého ročníka Oddelenia slovakistiky

Kniha *Posledná večera a iné radosti* od Martina Kasardu obsahuje sedem poviedok: (*azda*) *Posledná večera*, ktorá bola prvý raz publikovaná v Kultúrnom živote v roku 1991, *Botanika betónu*, *Likvidátor*, *Ruka*, *Kliatba Jakuba Molnára*, *Piesočná búrka* a *Neverte pravde*.

Martin Kasarda je slovenský spisovateľ, pochádzajúci z Košíc. Narodil sa 26. 7. 1968, študoval na Pedagogickej fakulte v Nitre. Pracoval ako redaktor v Kultúrnom živote a v denníku *Národná obroda*. V r. 1993 vydal bibliofíliu *Rebeliáda*. Svoju prvú prozaickú knihu *Dejiny menecennosti* publikoval o rok neskôr. Na svoj prozaický de-

but spisovateľ nadviazal druhou knihou poviedok *Polia* (1999). Vyvrcholením jeho doterajšej literárnovednej aktivity je publikácia *Osamelí bežci* (1996). M. Kasarda pracoval vo viacerých redakciách v Bratislave a učí na súkromnej univerzite masmediálnu komunikáciu. Vydal román *O rozmnožovaní a iných ťažkostiach*. Je aj spoluautorom a autorom viacerých kníh z oblasti literárnej kritiky a masmediálnej komunikácie. Žije v Bratislave.

Vpoviedke *Likvidátor* sa objavujú dve hlavné postavy, ktoré navzájom vedú rozhovor. Sú to Peter Lichý, obyčajný človek, a Gabriel Lejna, likvidátor, ktorý jedné-

ho dňa zazvoní u Lichého. Postavy vnímame ako symbolické, zatiaľ čo spisovateľ realisticky opisuje správanie celkom obyčajného človeka, ktorému sa stane niečo, na čo nebol prichystaný, niečo, čo sa zrazu stane jeho realitou, o ktorej nikdy ani nesníval. Autor tu zobrazuje situáciu človeka, ktorý sa nemôže vyhnúť svojmu osudu, o ktorom nič netuší. Opisuje aj absurditu bytia a v celej poviedke vytvára veľké napätie.

Danú poviedku by som odporučila každému čitateľovi, lebo sa v nej medziiným hovorí o tom, že každý deň musíme byť pripravení na neočakávané udalosti.

Nataša Hudcová

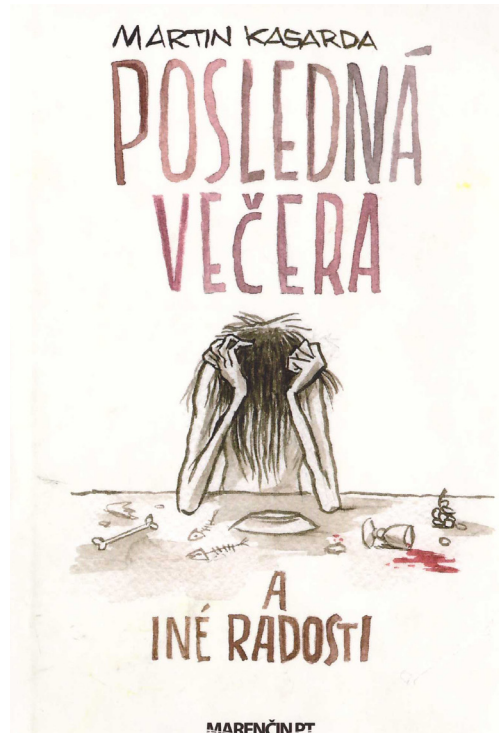
Poviedka *Kliatba Jakuba Molnára* má napínavý dej, azda preto sa ľahko číta a rýchlo upúta čitateľovu pozornosť. Vystupujú v nej dve postavy, symbolicky nazvané Kameraman a Scenárista, ktorí na balkóne Kameramanovej rodinnej vily diskutujú a premýšľajú o novom scenári. Autorov štýl písania poviedok je veľmi zaujímavý, sčasti trilerový dej je popretkávaný čiernym humorm a mystikou. Odporúčam ju čitateľom podobných preferencií.

Miroslav Šproch

Kniha *Posledná večera a iné radosti* obsahuje sedem poviedok, každá z nich sa niečím líši. Všetky poviedky sa však vyznačujú sarkastickým jazykom, iróniou a magickosťou.

Poviedka *Ruka* je zaujímavá i tým, že jej dej je situovaný do Nového Sadu. V úvode sa objavujú realistické motívy, ako je Petrovaradínska pevnosť, známe novosadské ulice Jovana Jovanovića Zmaja, Mite Ružića, Svetozara Miletića či Lazu Telečkého a Varadínsky most. Realita je však opradená mystickosťou, záhadnosťou, ktorá často vyvoláva v čitateľovi strach. Postavy sú tiež symbolické, nemajú len ľudské znaky, ale niektoré časti ich tiel sú zvieracie: „*Pri bare postáva kôň s ľudským telom a rozpráva sa s ozrutným jednookým kyklopom. Barmanom je šesťruký človečik s indickými črtami s neprítomným pohľadom. Žena pokrytá perím na nohách pripomína pštrosa.*“ (Kasarda, 2013, s. 70 – 71). Spisovateľ poukazuje na fakt, že každý z nás vidí seba a iných ľudí iba z vonkajšej strany, vidíme vlasy a gestá človeka, ale nevieme, čo sa v ňom ukrýva. Každý z nás nosí akúsi masku, za ktorou sa skrýva niečo iné. Autor sa tu i pohráva s postavami. Poukazuje, že aspoň v myšlienkach môžeme utiecť z reality a vojsť do magického sveta. Aj keď osobne nemám takéto témy rada, podľa môjho názoru je poviedka napísaná výborne, a tak by som ju rada odporučila všetkým čitateľom.

Želmíra Koláriková

Poviedka *Neverte pravde* nastoľuje filozofické otázky vyplývajúce z viacerých autorových rozjímaní o súčasnosti a z pozorovania správania sa ľudí. Napísaná je v tézach, pričom každá téza je osobitná myšlienka, takže túto poviedku možno chápať ako súhrn kratších výpovedí. To, čo je príznačné pre Kasardove prózy, je irónia, sarkazmus a čierny humor. Kasarda čitateľovi kladie otázku, či si naozaj môže byť istý, že niekomu na inom človekovi záleží alebo sa iba tvári, že je jeho priateľom. Žijeme v dobe, keď je samozrejmosťou vecou byť pokrytcom, čo autor kritizuje. Kasarda píše o lakomosti, o tom, ako skutočnosť berieme ako absolútnu pravdu, neoverujúc si jednotlivosti. Pritom však súčasný človek musí všetko počuť a o každom všetko vedieť. Poukazuje na fakt, že sme sa stali generáciou, ktorá napodobňuje celebrity, a kamera sa stala súčasťou každodennosti a my sme otrokmi techniky. Dokonca i v literatúre je hlavnou témou cudzoľožstvo, zatiaľ čo ostatné problémy, s ktorými človek zapasí, ľudí nebavia. Kasarda kritizuje ego a pýta sa: „*Má vaše ja nejakú funkciu?*“ (Kasarda, 2013, s. 111). Kasarda ironickým spôsobom stvárnil našu realitu.

Tatiana Barčikinová

Cyklus *Čo čítame* vznikol na cvičeniach z *Teórie literatúry 1*.

1. K uvedeným, zdanlivo slovenským slovám dopíšte zodpovedajúce spisovné slová:

održať (napr. hodinu) –
 napočítovať (napr. slovenských realistov) –
 poluostrov –
 zakyseliť (napr. polievku) –
 prepačovať sa –
 vzdialiť (napr. žiaka z hodiny) –

2. Ktoré slovo z uvedených dvojíc je správne?

deti školského *vzrastu/ veku*
výhľad/výzor mladého človeka
 mať *ponad/vyššie* dvadsať rokov
vypraviť/opraviť chyby
 držať sa mamy *za/o* sukňu

3. Nespisovnú konštrukciu nahraďte spisovným výrazom:

Ide o majetok, ktorý stvára niekoľko generácií v jednej rodine.
 Nový Sad v šesťdesiatych rokoch 18. storočia počítal 8 000 obyvateľov.
 Som umelecky naladený na fotografiu.
 Moja každodenná relácia je Petrovec – Kulpín.
Pilne sa učíme pre blížiace sa skúšky.

4. Doplňte vynechané slová:

Schôdza je _____ na desiatu hodinu.
 _____ som sa bláznivému šoférovi z cesty.
 Po jari _____ leto.
 Poďakoval sa jej ___ pomoc.

5. Preložte srbské frázy do slovenčiny:

polakomiti se –
 nema mu bekstva –
 ne ostaje mu ništa drugo –
 na licu mesta –
 biti na mucu –
 pred očima svih –
 potrčati glavom bez obzira –

6. i, í alebo y, ý?

Peter hrá v_n_kajúco na g_tare. Možno sa jeho pieseň raz stane h_mnou.
 Jeho brat však prejavuje sklon_k h_stór__, ps_chológ__ a f_lozof__.
 V_hľadajte v nasledujúc_ch vetách s_non_má a_ps_lon__.
 L_dia je l_r_cká duša. Preč_tala svojej s_mpat_zantke m_tus o S_z_fov_, t_povala, že sa mu bude páč_ť, ale M_lan
 nie je umeleck_t_p, skôr športov_.

Traf!, slovenský študentský časopis. Zodpovedná redaktorka: Mr. Marína Šimáková Speváková, odborná asistentka. Číslo pripravili: Anna Margaréta Valentová, Martina Bartošová, Andrea Lomenová, Aneta Lomenová, Marína Krajčiová, Igor Martiš, Anna Balážová, Vladimír Valihora, Alexander Čirkovič, študenti slovenského jazyka a literatúry. Jazyková úprava textov: prof. PhDr. Marta Součková, PhD.. Vizuálna identita a grafická úprava: Jozef Tomáš, študent 5. ročníka grafického inžinierstva a dizajnu na Fakulte technických vied Univerzity v Novom Sade. Vydáva: Filozofická fakulta Univerzity v Novom Sade, Oddelenie slovakistiky. Za vydavateľa: Ivana Živančevičová Sekerušová, dekanka. Adresa redakcie: Oddelenie slovakistiky, Dr. Zorana Ďinďiča 2, 21 000 Nový Sad. Email: casopistraf@gmail.com